

УДК 159.922:615:930.24

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2023-1-7>

Ковальчук Зоряна Ярославівна,

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної психології,
Інститут управління, психології та безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2355-2129>

ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ЯК СУЧАСНОГО АРТТЕРАПЕВТИЧНОГО НАПРЯМУ

Анотація. У статті авторка описує історичний шлях становлення музикотерапії, яка є усвідомленим та спланованим лікуванням людей з соціальними, інтелектуальними, психічними, фізичними розладами та іншими станами страждання. Ця психотерапія ставить собі за мету пом'якшити чи зовсім усунути симптоми, змінити установки та поведінкові прояви, що призводять до психічних відхилень, підтримати чи відновити здоров'я. Лікування музикотерапією відбувається в межах терапевтичного стосунку. Саме тому авторка розкриває усі секрети становлення цього ще не надто популярного напрямку в Україні, описує етапи його формування та розкриває портрети перших музикотерапевтів. В американській та європейській системах охорони здоров'я музикотерапія застосовується у різних напрямках клінічної медицини, зокрема психіатрії, неонатології, психосоматиці, реабілітації та терапії клієнтів з обмеженими можливостями, онкології, неврології, паліативній медицині й хоспісі, геріатрії тощо. Новизна та ефективність цього напрямку залучає фахівців у цілому світі. У статті авторка послуговується фазовою моделлю становлення Віденської школи за Обергельсбахером. Він виокремлює піонерську фазу (1958–1970), фазу розробки (1970–1992), фазу диференціації (1992–2009). У статті також представлені інші ракурси на історичні етапи становлення Віденської школи музикотерапії. Частково розкривається стан музикотерапії в Україні сьогодні, адже поки що в нас відсутня окрема спеціалізація чи спеціальність, а музичні терапевти не мають базової професійної ґрунтовної підготовки. А тому перші кроки роблять ентузіасти, серед яких – психологи, соціальні працівники, педагоги, психотерапевти, медпрацівники, люди мистецтва, проте немає науково-теоретичної бази, системної практики та навчання. Саме тому на сьогодні одним з головних завдань є популяризація та якнайшвидше засвоєння цього напрямку через інтеграцію в європейську систему музикотерапії.

Ключові слова: музична терапія, Віденська школа, музикотерапевти, становлення напрямку, психотерапія.

Kovalchuk Zoriana. The historical way of the establishment of music therapy as a modern art therapeutic direction

Abstract. In the article, the author describes the historical path of the formation of music therapy, which is a conscious and planned treatment of people with social, intellectual, mental, physical disorders and other states of suffering. This psychotherapy aims to alleviate or completely eliminate symptoms, change attitudes and behavioral manifestations that lead to mental disorders, and maintain or restore health. Music therapy treatment takes place within the therapeutic relationship. That is why the author reveals all the secrets of the formation of this not yet very popular direction in Ukraine, describes the stages of its formation and reveals the portraits of the first music therapists. In the American and European health care systems, music therapy is used in various areas of clinical medicine, in particular, psychiatry, neonatology, psychosomatics, rehabilitation and therapy of clients with disabilities, oncology, neurology, palliative medicine and hospice, geriatrics, etc. The novelty and effectiveness of this area attracts specialists in the whole world. In the article, the author uses the phase model of the formation of the Viennese school according to Obergelsbacher. It distinguishes the pioneering phase (1958–1970), the development phase (1970–1992), and the differentiation phase (1992–2009). The article also presents other perspectives on the historical stages of the formation of the Viennese School of Music Therapy. The state of music therapy in Ukraine today is partially revealed, because we still do not have a separate specialization or specialty, and music therapists do not have basic professional thorough training. And that's why the first steps are taken by enthusiasts, including psychologists, social workers, teachers, psychotherapists, medical workers, artists, but there is no scientific and theoretical base, systematic practice and training. That is why today one of the main tasks is the popularization and assimilation of this direction as soon as possible through integration into the European system of music therapy.

Key words: music therapy, Viennese school, music therapists, development of direction, psychotherapy.

Вступ. В даний час в американській та європейській системі охорони здоров'я музикотерапія застосовується у різних напрямках клінічної медицини, зокрема, неонатологія, психіатрія, психосоматика, неврологічна реабілітація, терапія і реабілітація клієнтів з обмеженими можливостями, паліативна медицина і хоспіси, онкологія і внутрішня медицина, геріатрія тощо. Її новизна й ефективність дозволяють залучати фахівців у всьому світі. Сучасна людина, яка звертається по терапію, часто не здатна окреслити проблему, з якою вона прийшла, а відзначає лише думку про те, що їй чогось не вистачає, бракує почуттів та емоцій, життєвих барв тощо. Тобто зрозуміло, що проблема знаходиться в екзистенційній площині. А музика дає змогу людині сконтактувати з важкодоступними рівнями існування. І давати оцінку результативності музичної терапії може лише людина, що має власний музичний досвід.

Як зазначає Австрійська професійна асоціація музикотерапевтів (ÖBM), музична терапія – це усвідомлене і сплановане лікування людей фізичними, психічними, інтелектуальними й соціальними розладами та зі станами страждання. Її метою є пом'якшення або усунення симптомів, зміни у хворобливих установках і проявах поведінки та підтримання чи відновлення здоров'я. Лікування музичною терапією відбувається в рамках терапевтичного стосунку. Музикотерапія тісно пов'язана з іншими суміжними науковими дисциплінами, такими як психотерапія, психологія, медицина, музикознавство та педагогіка [ÖBM].

У зв'язку з відсутністю окремої спеціалізації та спеціальності, музикотерапевти в нашій країні досі не мають базової ґрунтовної та професійної підготовки. Перші кроки в цьому напрямку роблять ентузіасти: соціальні працівники, психологи, психотерапевти, люди мистецтва, медичні працівники, проте складнощами є відсутність науково-теоретичної бази, систематичної практики та системного навчання. Станом на сьогодні головним завданням на майбутнє є освоєння даного напрямку, як з точки зору його інтеграції у європейську систему музикотерапевтичної освіти, так і вклю-

чення в сучасну систему охорони здоров'я (Штегеманн, Фітцтум, 2020).

Недавно створено ГО «Асоціація Музикотерапевтів України» (АМУ), що стало важливим кроком у напрямку професійної підготовки фахівців за напрямком музико-терапії. Мета Асоціації – це сприяти розвитку музичної терапії та професійних музикотерапевтичних послуг у сферах психологічного, психотерапевтичного консультування, соціальної перцепції, охорони здоров'я, профілактики психічного здоров'я, лікування та реабілітації, а також впровадження відповідних професійних стандартів Європейської конфедерації музичної терапії (ЄКМТ / ЕМТС) та Всесвітньої федерації музичної терапії (ВФМТ / WFMT).

Сучасна економічна, суспільно-політична ситуація в Україні, пов'язана зі світовою пандемією та російською агресією в Україні, призвела до появи великої кількості переміщених осіб, зниження якості життя населення. Тривала конфліктна напруга посилює масове відчуття стресу, тривоги та невпевненості. Це стало потужним психологічним і соціальним тиском на населення України.

Музика може виражати увесь спектр людських почуттів і настроїв, вона є віддзеркаленням стану душі й тіла. Людині притаманний духовний та тілесний вплив музики. Вона здатна не тільки знизити рівень стресу на психічному рівні, але й регулювати біологічну реакцію, тому активно застосовується у супроводі в лікуванні та зціленні упродовж всього етапу розвитку людства.

Отже, **мета статті** – розкрити історичний шлях розвитку музичної терапії як арт-терапевтичного напрямку сучасності.

Матеріали та методи. Психотерапія започаткована ще з часів психоаналізу, але термін виник в кінці XIX ст., який запровадив англійський лікар Д.Х. Тьюк. У його праці «Ілюстрація впливу розуму на тіло» в 1872 році він писав, що психотерапія має практичне застосування через вплив розуму на тіло в медичній практиці. Загальноприйнятним цей термін став у 90-ті роки.

Перша пацієнтка психоаналізу Анна чітко показала 3 важливі терапевтичні ефекти: лікування розмовою, катарсис та стосунок

переносу між пацієнтом та терапевтом. Тобто спогади, вербалізація емоційних навантажень, їх вираження і все це в межах взаємодії з терапевтом. Якщо використати мову музикопсихотерапії, то лікування відбувається з допомогою імпровізації, катарсису та міжособистісних музикотерапевтичних стосунків. Проте на той час було занадто мало знань щодо катарсичного ефекту творення музики, а також розуміння процесу змін та теорії музикотерапії. Поруч з іншими теоретичними складовими мова йшла про те, що слід робити, щоб терапія діяла?

Симбіоз науки, мистецтва, філософії, нейрофізіології та психотерапевтичних теорій є надзвичайно важливі. Вчений Д. В. Віннікотт вказував на особливий зв'язок поміж творчістю та грою. Він наполягав на думці, що неможливо досягти зцілення, аж поки пацієнт не вмітиме грати, адже гра – це основа творчості, а у ній особа виявляє себе та свою сутність. Також він наполягав на тому? ою і терапевт повинен вміти грати.

К. Г. Юнг теж обрав творчість центральною темою своїх досліджень. Він пояснював, що людина стає сама собою в час роботи з символами в різноманітних творчих актах.

Ролло Мей (1975) прописав творчий акт як активну зустріч поміж світом та людиною. Він бачить таку зустріч як зустріч глибоко свідомої людини з її світом.

Карін Мьосслер (К. Мьосслер, 2008) аналізує праці Віденської школи на категорії «колективна ідентичність», що є невід'ємною властивістю будь-якої школи. Подібна ідентичність, яка базується на загальному усвідомленні педагогічного, філософського, мистецького чи наукового предмету досліджень, прописує спільну зовнішню та внутрішню перспективу для тих, хто приналежний до цієї школи. Відень часто використовує поняття «віденська школа», починаючи від ранньої класики чи модернізму, закінчуючи школою медицини тощо. Едіта Коффер-Ульріх (Е. Коффер-Ульріх) і основоположник Віденської школи музикотерапії Альфред Шмольц заклали основні патерни школи музикотерапії, яка є на сьогодні у світі. Зараз курс лекцій

з музикотерапії, змістовний діапазон якого охоплює від неонатології до геріатрії, викладається нині у Віденському університеті музики та образотворчого мистецтва.

На думку С. Фітцтум, поняття «школа» позначає певну спільноту, наділену колективною ідентичністю та об'єднану спільним формуванням теорії на основі спільної парадигми (Фітцтум та Мьосслер, 2010). Окрім найменувань «Віденська музикотерапевтична школа» (Коффер-Ульріх, 1965), «Віденська школа інтегрованої музикотерапії» (Шмольц, 1982) чи «Віденська школа з музикотерапії» (Шмольц, 1989) у науці закріпилось поняття «Віденська школа музикотерапії» (Шмольц, 1986). Таке визначення до 1990-х років було прямо пов'язане із найдавнішим курсом навчання з музикотерапії у Європі при Академії з 1947 р., у Вищій школі 1971–1998, а сьогодні – у Віденському університеті музики і образотворчого мистецтва (Фітцтум, 2009, с. 558).

Ряд вчених, таких як історики Карл Е. Шорске (Шорстке, 2004) та Філіпп Блом (Блом, 2009), а також лауреат Нобелівської премії, невробіолог Ерік Кендел (Кендел, 2013) вивчали перехід *Fin de siècle* (з франц. «кінець століття», межа XIX–XX ст.) у добу модерну, виокремлювали необхідні зміни у політиці, соціумі, дослідництві, техніці, психоаналізі та мистецтві у спільний історичний контекст. На той час, коли Відень відіграв роль першопрохідника, раптом зародилась надпотужна динаміка, проте початок Першої світової війни сильно розхитав, а згодом розвалив увесь континент, відправивши у забуття близькі та добре відомі на той час ідентичності. Блом (2009) написав щодо «хиткого блукаючого континенту», а вже в 1918 року та до кінця війни буквально не залишилось каменя на камені, утім закладені паростки модерну годі було вбити.

Творче переплетення психології, мистецтва та медицини центрують особистість та її душу. І саме та тлі цього зароджується Віденська школа музикотерапії.

На межі 19–20 століть митці почали переосмислювати «рафіноване» мистецтво того часу. Так, Е. Шіле якимось раптом «оголив»

раніше написаних ним на картинах людей та зробив їх прозорими. А. Шнітцлер у власних п'єсах зробив «розтин» Віденському соціуму, а З. Фройд шокував світ, коли припустив, що ми не ті, за кого себе маємо, що ми не контролюємо себе, в нас приспані неусвідомлені сили. Трохи раніше до таких самих висновків прийшли Ф.А. Месснер (1734–1815), М. де Пюєсігур (1751–1825) та Ж.-М. Шарко (1825–1893), що є основоположниками динамічної психіатрії. Царство несвідомого було розкрито з допомогою методів гіпнозу та магнетизування, які активно підхопив та розвинув З. Фройд.

Не залишилась осторонь глобальних процесів і музикотерапія, коріння якої сягає якраз того періоду. Вона була змушена реагувати на появу на світ невідомого досі психічного матеріалу. Музика не повинна бути гарною, важливою є особа виконавця, який виражає нею та у ній власні почуття. Музика служить пізнанню, а не прикрашанню, вона нагадує нам, що з нами відбувається дещо, що ми не можемо контролювати. Це відчувається насамперед при імпровізації. Вона більше не є певним сакральним мистецтвом, яким користуються тільки елітні прошарки суспільства: кожна людина має право і можливість використовувати її для вираження своїх емоцій, відкривати свій соціально-психологічний вимір.

Отже, на межі століть розгортаються нові явища «просвітлення», «оголення», «звільнення від орнаменту» чи «розтин душі». Це саме ті якості, які проявляють глибинно-психологічний та гуманістичний підходи Другої генерації Віденської школи, окреслюючи тим самим деякий фрагмент її ідентичності.

У період початку розквіту музикотерапевтичних навчальних програм, наприкінці 1980-х років, в інших куточках Європи, бренд Віденської школи був мало відомий за кордоном. А це призвело до того, що для неї не знайшлося місця у великій праці про різні школи музикотерапії (Decker-Voigt, 2001). Цей підкреслює той факт, що упродовж десятиліття практична та теоретична робота представників Віденської школи знаходилась в тіні та не була поширеною поза межами австрійських кордо-

нів. Вчені припускають, що це було спровоковано виходом Шмьольца на наукову пенсію 1992 року. А разом з ним пішла у забуття головна фігура свого часу авторитетного очільника музикотерапії. Особистий досвід співзасновниць ВІМ (Віденський інститут музикотерапії) Доротеї Обергелсбахер, Доротеї Шторц та Єлени Фітцтум під час участі у 8-му міжнародному музикотерапевтичному конгресі у Гамбурзі 1996 року засвідчив, що бренд «Віденської школи» пов'язувався виключно з особою Шмьольца та, можливо, з парою віденських авторів Ретт/Весецкі.

Таке розуміння спричинило заснування у 1997 році ВІМ, а також підштовхнуло до започаткування серії публікацій «Віденські статті про музикотерапію», що мало на меті поглибити та розширити спадок Шмьольца та доповнити репертуар Віденської школи новими, близькими до психотерапії теоретичними конструкціями.

Наукову перевірку часом у важкі роки після відходу від справ Шмьольца школа витримала насамперед завдяки дисертації Карін Мьосслер (2008). Наприкінці своєї роботи вона приходить до наступного висновку: «У ВІМ присутні, відтак, усі школотворчі чинники: команда на чолі з лідером, комунікаційні рамки, продовження процесу формування теорії, відтворення процесу формування теорії та міжнародне визнання. Заснування 1997 року ВІМ забезпечило продовження та подальший розвиток “Віденської школи музикотерапії”» (Мьосслер, 2008).

Продовжуючи та посиляючись на Ернста Шмутцера (Шмутцер, 1991), Мьосслер зазначає, що чотирма невід'ємними компонентами заснування школи є: особистість вчителя, комунікаційні рамки, формування теорії, визнання школи.

Результати. Отже, Віденська школа музикотерапії – це назва групи музикотерапевтів та їхнього стилю роботи, який послідовно сформувався у Відні з 1958 року. Віденська школа відзначалась природнім характером розвитку, еволюціонуючи, здебільшого, під впливом реформаторських рухів попереднього століття. До них належать свобода

і неможливість дати оцінку самовираженню, терапевтичний зв'язок як центральний фактор впливу та його тісна спорідненість із психотерапією, насамперед із глибинною та гуманістичною психологією. Предметом роботи є усі види психічних розладів, а також різноманітні превентивні та соціальні завдання. З часу Шмьольца для терапевтичних взамовідносин використовують музичну гру у парі на тлі звукового простору. До цього ж застосовують деякі техніки інтервенції (Шторц, 2011), що наповнені вербальним та музичним змістом у самій музиці, а це дозволяє музичним терапевтам розвивати в ході просвіти здатність знаходити терапевтичний та діагностичний матеріал в межах організації стосунків з клієнтами.

Політика професійних стосунків, їх правове регулювання, а також поява в Австрії ще двох нових спеціалізованих навчальних курсів, потребували окреслення індивідуальних та спільні тематичних блоків. Тому під час теоретичних дискусій із Віденською школою розвитку набув окремий аспект, а зокрема, психологічний аналіз Школи з історичної перспективи та контекстне інтегрування ранніх еволюційних течій, близьких до музикотерапії. Ці еволюційні течії показали, що у своєму ідейно-історичному розвитку Віденська школа брала свої ідеї більшою мірою з реформаторських рухів попереднього століття, а не запозичувала до австрійської школи американську музикотерапію, яка набула розвитку у США після 1945 року (Фітцтум, 2003). Реформи поклали початок переходу уже вище описаного *Fin de Siecle* у сучасну добу. Найбільше під їхній вплив потрапила педагогіка, а саме арт-педагогіка початку останнього століття.

Доротеа Обергелсбахер (1992) розробила фазову модель Віденської школи й описує еволюцію Віденської школи як двоступеневий процес: піонерську фазу (1958–1970) і фазу розробки (1970–1992).

На початках Віденська школа йшла автономним шляхом та переважно не залежала від впливу американської школи. Всього кілька поїздок в США у 50–60 рр. XX ст. колишнього ректора Ганса Зітнера, Едіти Коффер-Ульріх та Ільзе Кастелліц не відбилися на практичних

та теоретичних запозиченнях наукових напрацювань австрійців. Від початку викладання в Австрії використовували інтелектуально-мистецький репертуар, проте він майже весь зник після Другої світової війни, проте пережив усі важкі часи та відновився в антропологічному вченні (Фітцтум, 2023).

Коффер-Ульріх, Шмьольц, експерт з ритміки Маргіт Шнайдер і Кастелліц й далі перебували під впливом традицій педагогіки реформаторських рухів, а тому усе втрачене зазнало пізньої реабілітації. Вчителем та наставником Шмьольца був Гайнріх Якобі; Коффер-Ульріх продовжувала напрацювання Ганса Кайзера та його піфагорійської теорії; як митець, педагог та антрополог, Кастелліц працювала у стилі Рудольфа Штайнера; Шнайдер у Віденську школу вклала спадщину Мімі Шайбляуер. Отже, у піонерській фазі зародилась напруга. Комплексна теорія гармоніки (Kausser, 1968) намагалась максимально все охопити, опираючись на спільні точки зору і слуху, де науковим засобом було співвідношення якості (тону) і кількості (числа). Ця теорія, зрештою, не відгукнулася серед клініцистів та меценатів Віденської школи.

Значна кількість наукових праць, написаних у цей період, досліджували дію музики і тих феноменів, які були відомі з навчальної дисципліни «Гармоніка», опираючись більшою мірою на психологію. Музикотерапевтична робота була швидше сконцентрованою на практиці, був уже відомий ізо-принцип Іри Максиміліан Альтсгулер. У практичну роботу вклинювались уявлення про музичну естетику, які були, передусім, спрямовані на вербальний аналіз. Ключове значення, зокрема, у наукових працях Кастелліц і Весецькі (Ретт, Грасман і Весецькі, 1981) відігравали притаманні музиці детермінанти, що спонукали до дії. Метою, яка супроводжувала процес, була підтримка креативності, яка до того часу слугувала спонтанним самовираженням пацієнтів, а також впливала на їх одужання.

Фаза розробки тривала з 1970 по 1992 роки. Керівником навчально-освітньої програми у 1970 році став Альфред Шмьольц, а «Спецкурс з музичного лікування» трансформувалася

в окрему дисципліну «Навчального курсу з музикотерапії». Відтоді Віденська школа теоретично доцільно і послідовно формується у новому напрямку, що дало змогу їй протриматись до сьогодні та укріпити свої напрацювання значною кількістю наукових доробків.

Деякі непорозуміння пройшли поміж дещо застарілою математичною парадигмою Ганса Кайзера, Алекса Понтвіка, природничо-науковими концепціями Андреаса Ретта та новим психотерапевтичним напрямком Отто Гартманна, Рауля Шиндлера, Ервіна Рінгеля, Ганса Штротца, Петера Гатманна.

Попри всі перепетії, музикотерапія постійно наробляла свої наукові праці, що застосовуються й донині терапевтами цього напрямку, незважаючи на те, що вона все ще застосовувала рудименти ірраціональних доказів пояснення музичного впливу (А. Понтвік, Г. Кайзер). Після цього більшого впливу набували медичні дослідження, також розвивалось дослідження феномену терапевтичних стосунків.

Деякі парадигми та напрямки, які формувались в межах Віденської школи, зі сторони видаються несумісними. Проте вона все ж залишалась за своєю сутністю демократичною та дає можливість якісно існувати іншим. Звісно, основною заслугою в цьому є особистість керівника Шмьольца, який впровадив різноманітні бачення музикотерапії, на свій час був дуже прогресивним, розвивався, користувався авторитетом серед колег, був наполегливим і мотивованим, вмів взаємодіяти з протагоністами, розвиваючи безпосередньо сам напрямок та своїх студентів в ньому.

На цьому етапі в ранніх наукових роботах описані шляхи у нові напрямки музикотерапевтичного застосування. Головними завданнями постає застосування, яке спрямоване задовольнити клієнта й покази. З іншого боку почали проявлятися групові феномени. Так, Стелла Майр звертала увагу на феномени групової динаміки (Майр, 2000, 2009) та проводила експерименти з музичною монодрамою та психодрамою.

Наступною стадією розвитку Віденської школи була фаза диференціації, яка тривала у період з 1992 по 2009 рр. (Фітцтум,

Обергелсбахер, Шторц, 1999). Завершення цього періоду ознаменувалось прийняттям в Австрії Закону про музикотерапію, який став вінцем усієї довгострокової роботи в тому напрямку. А початок фази диференціації окреслився тим, що навчальний курс університету перетворився на короткострокову університетську програму, груповий та індивідуальний досвід її збагатили, показуючи не лише зовнішню ідентичність навчання психотерапії. Адже перші музичні терапевти-викладачі здобули психотерапевтичну освіту, а їх наукові публікації демонстрували наміри впровадити основні знання з психотерапії в методологію музикотерапії. Та й політика університету сприяла тим процесам. Саме в цей час, в 1991 році, в Австрії прийняли закон про психотерапію, що значно спрощувало процедуру застосування різних підходів та методів.

Така державна підтримка дуже сприяла розвитку усіх напрямків та методологій. Позаяк у Німеччині, до прикладу, в 90-х рр. ХХ ст. деякі керівники навчальних програм вважали, що вони обов'язково мають обрати один напрямок, переважно з глибинної психології. В Австрії в той час точились дискусії щодо змісту та сутності напрямку музикотерапії. Упродовж 5-ти років з 1992 по 1997 рр. вони все ж вийшли на єдину загальну концепцію. Тобто питання вибору чи протистояння гуманістичної чи глибинної психології уже не було, а йшлося про альтернативний напрямок – Віденську школу як наукову ідентичність. Її метою стало виробити загальне усвідомлення того, що таке музикотерапія її майбутнього як терапії, що бере основу з різних базових психотерапевтичних орієнтацій, знає, як їх описати та правильно використати. Музикотерапія у Відні стала диференційованою терапією та перестала прислуговувати теоретичному та технічному еkleктицизму.

Стали набувати популярності такі науково-дослідницькі теми: формування психотерапевтичного словника та контроль його прийнятності й можливості впровадження в музикотерапію; методико-праксеологічне пристосування до розладу конкретного клієнта; динаміка стосунку клієнта й терапевта.

Професійні дискусії, що відбувались в той час в межах Віденського інституту музикотерапії, дозволили успішно диференціюватись Школі у різних напрямках. Психодинамічний профіль своїми лекціями й публікаціями складала такі вчені, як Шторц, Обергелсбахер, Ляйтцінгер-Мехтлер; вчені Фак, Шмідтмайр, Фітцтум сконцентрували наукову увагу на гуманістичних поняттях ідентичності та стосунку (Фітцтум 2009).

Все ж наукові праці вчених цього періоду Віденської школи спрямовані на дослідження стосунку між клієнтом та терапевтом, таким чином пройшовши природній музикотерапевтичний шлях до психотерапії (Мьослер, 2008, с. 240).

З точки зору генези Віденської школи вчена Фітцтум (Фітцтум, 2003) дещо розширила цей історичний ракурс. Зокрема, на її погляд, ступені доінституційного розвитку стали результатом спроби об'єднати історичні факти з сучасною музикотерапією у спільний єдиний контент. Саме тому вона сюди віднесла етапи, які передували піонерській фазі, бо мали беззаперечний вплив на хід формування Віденської школи. До них належать значущі суспільно-

політичні процеси трансформації суспільства; музикотерапевтичні акції до інституціоналізації (1890–1938), що стосуються руху реформаторства та його осмислення мистецтва та людини; фаза забуття та втрат (1938–1950), коли були вислані чи вбиті ключові постаті протагоністів соціалістичним режимом; інституціоналізація музикотерапії (з 1958 року). Коли було засноване «Австрійське товариство сприяння музикотерапії», а згодом через рік впроваджена освітня програма.

Висновки. Отже, історична оцінка ходу виникнення Віденської школи залежить від кута зору розгляду проблеми. Деякі вчені, такі як М. Шварц (Шварц, 2012), заглиблюються у власних наукових розвідках у XVIII та XIX століття, коли музику використовували у психіатричних закладах. Попри все, будь-яке бачення мають право на життя та не суперечать один одному, різними є лиш критерії таких історичних оцінок. Головне, щоб така робота представляла важливі етапи формування ідентичності Віденської школи, а також особистісної професійної ідентичності членів професійної спільноти.

Список використаних джерел:

1. Штегеманн Т., Фітцтум Є. Практичний посібник з музикотерапії. Частина 1. Віденський курс лекцій з музикотерапії – основи та сфери застосування. 2-ге актуалізоване та розширене видання /пер. з нім. К. Поліщук, заг. ред. О. Львов. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2020. 314 с.
2. Львов О. О., Жабко Н. В. Музична психодрама та музикотерапевтичні розстановки. *Психологія і особистість. Науковий журнал.* № 2(14). 2018.
3. Матеріали міжнародного навчального семінару: «Музикотерапевтична праксеологія». Музикотерапевтичні техніки у контексті музикотерапевтичного сеттінга. *Музикотерапія в Україні.* Випуск 2 [Текст] : зб. Статей / пер. з нім. Костянтин Поліщук ; заг. ред. Львова Олександра. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2019. 80 с.
4. Основні моделі імпровізаційної музикотерапії. Огляд лікувальних процедур в імпровізаційної музичної терапії. URL: <http://musictherapy.org.ua/index.php/publications/14-oglyad-impvizacijnoi-muzichnoi-terapii>
5. Blom, P. *Der taumelnde Kontinent: Europa 1990–1914.* Munchen : Hanser, 2009.
6. Decker-Voigt, H.-H. *Schulen der Musiktherapie.* Munchen : Ernst Reinhardt, 2001.
7. Fitzthum, E. *Wiener Schule der Musiktherapie.* In H.-H. Decker-Voigt and T. Weymann (Hrsg.), *Lexikon Musiktherapie* (2. Aufl., S. 558–561). Gottingen : Hogrefe, 2009.
8. Fitzthum, E., Mossler, K. *From the Fin de siècle until nowadays: Music therapeutic theory construction in Vienna.* Paper presented at the 8th European Congress of Music Therapy, Cadiz, Spain, 2010.
9. Kayser, H. *Die Geschichte der Harmonik.* In Hans-Kayser-Institut für harmonikale Grundlagenforschung an der Akademie für Musik und darstellende Kunst in Wien (Hrsg.), *Beiträge zur harmonikalen Grundlagenforschung* (Heft 1, S. 10–17). Wien, 1968.
10. Kandel, E. *Das Zeitalter des Erkennens.* Munchen : Siedler, 2013.
11. Koffer-Ullrich, E. *Musiktherapie in Österreich.* *Osterreichische Arztezeitung,* 1965, 20(6), 547–550.

12. Oberegelsbacher, D. Zur Wiener Schule der Musiktherapie. Zeitschrift des Osterreichischen Berufsverbandes der Musiktherapie. *Zeitschrift des Osterreichischen Berufsverbandes der Musiktherapeuten*, 3, 1992, 8–12.
13. Rett, A. Grasmann, F., Wesecky, A. Musiktherapie für Behinderte. Bern : Hans Huber, 1981.
14. Schmolz, A. Wiener Schule der integrierten Musiktherapie. In Deutsche Gesellschaft für Musiktherapie (Hrsg.). *Musiktherapeutische Umschau*, 1982, 3(3), 299–307.
15. Schwartz, M. Und es geht doch um die Musik: Zur musikalischen Heilkunde im 19. Und 20. Jahrhundert (Teil 1). *Musiktherapeutische Umschau*, 2012, 2(33), 113–125.
16. Storz, D. Freie, pentatonische und tonale Improvisation: Überlegungen zur Entwicklung eines Grundlagenverständnisses. In J. Illner and M. Smetana (Hrsg.), Wiener Schule der differenziellen klinischen Musiktherapie-ein Update. *Wiener Beiträge zur Musiktherapie* (Bd. 9, S. 31–36). Wiene : Praesens, 2011.

References:

1. Shtehemann, T., Fittstum, E. (2020). Praktychnyi posibnyk z muzykoterapii. Chastyna 1. Videnskyi kurs lektsii z muzykoterapii – osnovy ta sfery zastosuvannia. [A practical guide to music therapy. Part 1. The Viennese course of lectures on music therapy – basics and areas of application]. (per. z nim. K. Polishchuk, zah. red. O. Lvov). Lviv: PP «Vydavnytstvo «BONA», pp. 314. [in Ukrainian].
2. Lvov, O.O, Zhabko, N.V. (2018). Muzychna psykhodrama ta muzykoterapevtychni rozstanovky [Musical psychodrama and music therapy arrangements.]. *Psykhohiia i osobystist. Naukovi zhurnal – Psychology and personality. Scientific journal*, 2 (14) [in Ukrainian].
3. Materialy mizhnarodnoho navchalnoho seminaru: «Muzykoterapevtychna prakseolohiia». Muzykoterapevtychni tekhniki u konteksti muzykoterapevtychnoho settinha [Materials of the international educational seminar: "Music therapeutic praxeology". Music therapy techniques in the context of a music therapy setting. *Music therapy in Ukraine. Muzykoterapiia v Ukraini*. Vypusk 2 [Tekst] : zb. statei/ [per. z nim. Kostiantyn Polishchuk] ; [zah. red. Lvova Oleksandra]. Lviv : PP «Vydavnytstvo «BONA», 2019. 80 s. [in Ukrainian].
4. Osnovni modeli improvizatsiinoi muzykoterapii. Ohliad likuvalnykh protsedur v improvizatsiinoi muzychnoi terapii [Basic models of improvisational music therapy. Review of treatment procedures in improvisational music therapy]. [musictherapy.org.ua](http://musictherapy.org.ua/index.php/publications/14-oglyad-improvizatsiinoi-muzychnoi-terapii). Retrieved from: <http://musictherapy.org.ua/index.php/publications/14-oglyad-improvizatsiinoi-muzychnoi-terapii>. [in Ukrainian].
5. Blom, P. (2009). Der taumelnde Kontinent: Europa 1990-1914. Munchen: Hanser.
6. Decker-Voigt, H.-H. (2001). Schulen der Musiktherapie. Munchen: Ernst Reinhardt.
7. Fitzthum, E. (2009). Wiener Schule der Musiktherapie. In H.-H. Decker-Voigt and T. Weymann (Hrsg.), *Lexikon Musiktherapie* (2. Aufl., S. 558–561). Gottingen: Hogrefe.
8. Fitzthum, E., Mossler, K. (2010). From the Fin de siècle until nowadays: Music therapeutic theory construction in Vienna. Paper presented at the 8th European Congress of Music Therapy, Cadiz, Spain.
9. Kayser, H. (1968). Die Geschichte der Harmonik. In Hans-Kayser-Institut für harmonikale Grundlagenforschung an der Akademie für Musik und darstellende Kunst in Wien (Hrsg.), *Beiträge zur harmonikalen Grundlagenforschung* (Heft 1, S. 10–17). Wien.
10. Kandel, E. (2013). Das Zeitalter des Erkennens. Munchen: Siedler.
11. Koffer-Ullrich, E. (1965). Musiktherapie in Osterreich. *Osterreichische Arztezeitung*, 20(6), 547–550.
12. Oberegelsbacher, D. (1992). Zur Wiener Schule der Musiktherapie. Zeitschrift des Osterreichischen Berufsverbandes der Musiktherapie. *Zeitschrift des Osterreichischen Berufsverbandes der Musiktherapeuten*, 3, 8–12.
13. Rett, A. Grasmann, F., Wesecky, A. (1981). Musiktherapie für Behinderte. Bern: Hans Huber.
14. Schmolz, A. (1982). Wiener Schule der integrierten Musiktherapie. In Deutsche Gesellschaft für Musiktherapie (Hrsg.). *Musiktherapeutische Umschau*. 3(3), 299–307.
15. Schwartz, M. (2012). Und es geht doch um die Musik: Zur musikalischen Heilkunde im 19. Und 20. Jahrhundert (Teil 1). *Musiktherapeutische Umschau*, 2(33), 113–125.
16. Storz, D. (2011). Freie, pentatonische und tonale Improvisation: Überlegungen zur Entwicklung eines Grundlagenverständnisses. In J. Illner and M. Smetana (Hrsg.), Wiener Schule der differenziellen klinischen Musiktherapie-ein Update. *Wiener Beiträge zur Musiktherapie* (Bd. 9, S. 31–36). Wiene : Praesens.